

SOLIQ DEKLARATSIYASINING IQTISODIY MOHIYATI, FUNKSIYALARI VA SOLIQ MA'MURCHILIGI TIZIMIDAGI O'RNI

Albekova Barno Adilbekovna

Toshkent shahar soliq boshqarmasi

Yuridik shaxslarga xizmat ko'rsatish va
tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'limi

davlat soliq bosh inspektori

barnoalbekova@gmail.com

(+9989) 90-354-45-85

Annotatsiya: Ushbu tezisda soliq deklaratsiyasining iqtisodiy mohiyati, uning asosiy funksiyalari hamda zamonaviy soliq ma'murchiligi tizimidagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, soliq deklaratsiyalarini to'g'ri va o'z vaqtida taqdim etishning davlat budjeti daromadlarini shakllantirish, soliq nazoratini kuchaytirish va soliq intizomini ta'minlashdagi ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: soliq deklaratsiyasi, soliq ma'murchiligi, soliq nazorati, soliq hisoboti, budjet daromadlari, raqamlashtirish, soliq majburiyati.

Kirish: Soliq deklaratsiyasi soliq to'lovchi tomonidan ma'lum hisobot davri uchun hisoblangan soliq majburiyatlari, daromadlari, xarajatlari hamda soliqqa tortish obyektlari to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oluvchi rasmiy hujjat hisoblanadi. U davlat va soliq to'lovchi o'rtasidagi axborot almashinuvining asosiy vositasi bo'lib, soliq majburiyatlarini to'g'ri hisoblash hamda budjet daromadlarini shakllantirishda muhim iqtisodiy ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism: Iqtisodiy nuqtai nazardan, soliq deklaratsiyasi davlat moliyaviy resurslarini barqaror shakllantirish, iqtisodiyotdagi moliyaviy oqimlarni nazorat qilish va yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirishga xizmat qiladi. Deklaratsiyalarda aks ettirilgan ma'lumotlar asosida soliq organlari

iqtisodiy faoliyatni tahlil qiladi, soliq tavakkalchiliklarini baholaydi hamda nazorat tadbirlarini samarali tashkil etadi.

Soliq deklaratsiyasining asosiy funksiyalari quyidagilardan iborat:

- axborot funksiyasi – soliq organlarini ishonchli ma'lumotlar bilan ta'minlash;
- nazorat funksiyasi – soliq majburiyatlarining to'g'ri hisoblanishi va to'lanishini nazorat qilish;
- fiskal funksiyasi – davlat budjetiga tushumlarning barqarorligini ta'minlash;
- tahliliy funksiyasi – iqtisodiy ko'rsatkichlarni tahlil qilish va soliq siyosatini takomillashtirish uchun axborot bazasini shakllantirish.

Zamonaviy soliq ma'murchiligi tizimida deklaratsiyalarni elektron shaklda topshirish, ma'lumotlarni avtomatik tahlil qilish va risklarni baholash mexanizmlarining joriy etilishi soliq boshqaruvi samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda. Raqamli texnologiyalar inson omili ta'sirini kamaytirish, deklaratsiyalardagi xatolarni aniqlash va soliq nazoratini optimallashtirish imkonini bermoqda.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, soliq deklaratsiyasi nafaqat soliq hisobotining muhim elementi, balki samarali soliq ma'murchiligi, shaffof iqtisodiyot va davlat budjeti barqarorligini ta'minlovchi strategik vosita hisoblanadi. Shu sababli deklaratsiyalarni takomillashtirish, ularni raqamlashtirish va xatolarni kamaytirishga qaratilgan mexanizmlarni rivojlantirish soliq tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik islohotlar agentligi. Soliq ma'murchiligini takomillashtirish bo'yicha tahliliy materiallar. – Toshkent, 2024.
4. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. O'zbekiston Respublikasi Davlat budjeti to'g'risidagi hisobot. – Toshkent, 2024.
5. Davlat soliq qo'mitasi. Soliq ma'murchiligini rivojlantirish va raqamlashtirish bo'yicha uslubiy materiallar. – Toshkent, 2024.
6. James S., Nobes C. The Economics of Taxation: Principles, Policy and Practice. 13th ed. – Birmingham: Fiscal Publications, 2023.
7. Torgler B. Tax Compliance and Tax Morale: A Theoretical and Empirical Analysis. – Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2007.
8. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Tax Administration 2024: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies. – Paris: OECD Publishing, 2024.
9. International Monetary Fund (IMF). Tax Administration Diagnostic Assessment Tool (TADAT): Field Guide. – Washington, DC: IMF, 2023.
10. Bird R. M., Zolt E. M. Technology and Taxation in Developing Countries. – Washington, DC: World Bank Group, 2021.

Q